

Yiri bitiriku paarikurima, yiro na tinna bà wērun yini

Ceri maa bà ta woŋammi :

Para pɔpɔde : Daa den wērun yiro na tinna bà ta boti, na daa bà ta boti sa bà da

basiParafa 1 : Daa den wērun yiro na tinna bà ta boti

Nɔɔ fonde 1

Tinkpanya yaa ta boo yiri bitiri tinna woŋanne kaatoore mii, yaa ta teŋe paarikurima maa, yà seŋi-di dà paarikurima yaama mà maasi, maa ta ninti wērun buu yiro na tinna bà ta boti ka-di, ya daa den nɔɔre bà ta boti basima kan ka-di, yà nunkpiikiba maa da tɔ-di bà yon wērun buu dà ta bibi, sa bà da pukena yerika.

Nɔɔ fonde 2

Yiro baa wān, ò boti-di, paarikurima maa yaama mà maasi dà wērun, dà paana bà batiri yoŋo, ò borika tori, ò kpaŋa wima tori, ò ka ì pee ya doo ka-di dà tori, ò timma tori, ò wēndaaribu tori, ò kunu-kunu caafa faa den mii ò ta bo fà tori, ò bansima tori, ò fɔɔku tori, ò botima tori, ò dɔrima tori ya tɔɔ yomma tori ka-di.

Nɔɔ fonde 3

1. Yiriba bà maasi, bà mēē-di paarikurima cē.
2. Yiriba bà maasi, bà boti-di wērun sa paarikurima n̄ ì bà cabiri dà ì mēē.

Nɔɔ fonde 4

Yiri saaro, paana sa bà tonni ò tori daa ta ninti ò kpaŋa dà yaama. Yiri saaro baa waa, ò boti-di wērun, sa bà ì tenni ò fɔɔku, na ò kpaŋa wima. Yoŋa paana sa bà wò dii dà wērun.

Nɔɔ fonde 5

Yiro baa wān, ò boti-di wērun sa bà ì tenni ò yirimma maa ta doorina yiri saaro borika, bà ì yini wērun buu ò ta boti paarikurima cē. Yiri saaro Yommirooma mà maasi, ò saakirooma, yommitu, ò fumma, na ò tuuku tetooma maa ta ba tenni ò yirimma, dà ì wò saakireti, dà ciri-di.

Nɔɔ fonde 6

Yiro baa wān, ò boti-di tonooma, na ò yon fasooma nēē biti ta paa, dà wērun. Bà ba sookiti bà bare yoŋo yommi deeka, dà ka ba ì daa den tori paarikurima ta dee, bà ba sookiti bà dii yiro wērun bà wo finni, bà wo bare.

Nɔɔ fonde 7

1. Yiro baa wān, ò boti-di wērun sa bà toke ò yaama. Dà wērun tori ; (a) ò da sooki-di ò taka booti dammu, bà ka dunte ò wērun buu den nɔɔre paarikurima ta wò tɔ, bà kpaari bà mà yerentitina ; (b) ò boti-di wērun sa yoŋo n̄ ba wò tɔ yaa bitirima, bà ten ka ba wò boona ; (c) ò boti-di wērun sa booti dammu yaadaso woo ò ta tonte, ò wò teetena ; (d) ò boti-di wērun sa bà wò boona, booti dammu buu ta debiri porima bù mii, sa dà tēn ba bentoo.
2. Bà ba sookiti bà bare yoŋo yommi deeka, basima maa bà mun ta cuki mà tori, yà mà mun ka paa ka-di, paarikurima mii, wēnde dee dà basima ta basi. Bà ba sookiti bà yisire yiro binya yaa bà ta da wò bare, wende dee basima maa tori bà ta wò bouna ma ta paa paarikurima mii.

Binya yaa maa bà ta da bare woo ta basi wɔ̃ɔrima, yà ninti ò den yon-di, dà ba sookiti dà danji dɛɛŋo.

Nɔɔ fonde 8

Yiro baɲa tonooma, ò yerika, nà o wɛ̃ndaaribu tonooma, ò boti-di dà wɛ̃run. Dà yaasireti tɔɔba ka-dan, yonjo ba sookoti na wɛ̃run, ò peetiro tɔɔ yonjo sa ò dà tonnina ò yon.

Nɔɔ fonde 9

1. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa ò won daabaruda.
2. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa ò tɔkɛ tɔɔba bà won, ò bansima, mà mɔɔ ò dɛbiri paarikurima cɔkɔ.

Nɔɔ fonde 10

1. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa na tɔɔba bà tɛɲɛ kaatooya, bamba n mɔɔ dɛɛbɛ maa paarikurima ta tɛɲɛ ;
2. bà ba yunireti yonjo kaatore mii na wɛ̃run, dà yaa i sa maa nɔɔ fonde 29 ta bire dà cɔkɔ mii ka-dan, maa ta ninti teetore dee paarikurima ta bire dɛ cɔkɔ mii.

Nɔɔ fonde 11

Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run sa na tɔɔba bà kaate na bà yon. Arima da wɛ̃run, ò bù boti, fomma maa paarikurima ta wò sɔ mà mii-di, sa maa tiɲu caabooma cɔkɔ yini, tɔɔ nendibu cɔkɔ mii, kpandarima yini, sɔɔtima cɔkɔ yini, wɛ̃run buu nɔɔre paarikurima ta wò tɔ bù fomma mii, nà yiriba n i tonsiti nà bà yon daa dà ta bà bibiri dà den cɔkɔ mii.

Nɔɔ fonde 12

1. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa ò i conni maa ò ta neki, ò maa boti-di wɛ̃run maakan, sa ò tonni tinkpande mii, nɛɛ ò ta neki ò i yeu, onjo n mɔɔ dɛɛbɛ maa paarikurima ta bire.
2. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa ò tɔti tiɲu baa siku, baa ò denjo ka-di, ò maa boti-di wɛ̃run sa, ò kon ò tiɲu. Yonjo ba sookiti ò wò yeerina, dà yaa i maa paarikurima ta bire ka-dan sa bà caabena tiɲu, yaɲi-yaɲi tori, yiriba kpandarima na tiɲu sɔɔtima dà tori ka-dan.
3. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, bà ka wò yaasireti ò tiɲu mii, ò kpɛɛsi, bà wò daari tin dɛɛɲu mii, onjo n mɔɔ dɛɛbɛ maa tiɲu baa siku ka-di, kù paarikurima ta bire, na maa yaanduuya tinna kaatore paarikurima maakan ta bire.
4. Caɲo woo bà ta seɲi tina naa ta tɛɲɛ paarikurima maa nà mii, bà ba sookiti bà wò tɔɲɛ, bà yaa yɛbɛ dà paarikurima maa nɔɔ fon yonde yini ka-dan.
5. Caamba kutire, bà tɔɲooma ciri-di. Yiri kutire tɔɲooma, dà da i tiɲu demba baa ta paana suuru-di, ya baa ta cante kaakun, ya wɛ̃ndaaribu ka-di, bà basitina yɔ̃ɔrima.

Nɔɔ fonde 13

1. Tiɲu yiriba bà maasi, bà boti-di wɛ̃run sa na bà yon, bà i bo, nɛɛ bà ta yau tiɲu consirooma yaama, dà da sooki-di, dà i bà mumba, ka-dan bà yiriba baa bà ta tonsi na bà mumba, sa maa paarikurima ta bire.
2. Tiɲu yiriba bà maasi, bà boti-di wɛ̃run sa bà puke bà tiɲu kufenema yerisu.
3. Yiro baa wɔ̃n, ò boti-di wɛ̃run, sa ò cɔntina ò tiɲu kufenema yerisu, ya ò kpaatiya ka-di, dà i dɛbiri maa paarikurima ta bire sa, yiriba bà maasi, bà mɛɛ-di, dà cɔkɔ mii.

Nɔɔ fonde 14

Yiro boti-di, daa ò ta see dà wẽrun. Yoŋo bà dà fetanti, dà yaa i tiŋu n̄ i dà neki, ya kù cɔntun tori ka-dan, dà maa dà deɛbe maa paarikurima ta bire mà yini-di.

Nɔɔ fonde 15

Yiro baa wãn, ò boti-di wẽrun, sa ò i pukiri yerika, nɛɛ na ò tɔɔba bà ta mɛɛ, na nɛɛ dà ta wò daari, dikitifa faa bà ta wò dɔrikiti, fà yi mɛɛ na tɔɔba baa bà yerika ta mɛɛ, faa bà maakan ta bà dɔrikiti.

Nɔɔ fonde 16

1. Yiro baa wãn, ò boti-di wẽrun, sa ò kpaŋa n̄ i daari, ò yuubu n̄ i conni sa maa dà ta wò bibiri.
2. Tinna naa ta teŋe paarikurima maa, nà nunkpiikiba dà i cabiri-di, bà tiŋu demba kpandarima, bà seke dokotorona n̄ i bo, nɛɛ bà ta da i bà fɔɔkireti, bà tàn ka bei.

Nɔɔ fonde 17

1. Yiro baa wãn, ò boti-di wẽrun sa ò tooki kɔɔrima.
2. Yiro baa wãn, ò boti-di wẽrun sa na ò yon, ò i bo ò tiŋu seseɛma fɔɔku caasu mii.
3. Tinkpande nunkpiikiba boti-di sà bà caabe, bà i sirikiretina yiriba kaakun nà bà cekema, sa maa paarikurima maa ta yau yiro wẽrun yaama mà ta teŋe, sa mà sooki mà i connina.

Nɔɔ fonde 18

1. Yete-di, fɔɔku denda daa ta i pɔpɔɔra tiŋa yini. Tinkpande nunkpiikiba dà i dè cabiri-di, bà i ninti dè yiriba kpandarima na bà fɔɔku.
2. Tinkpande nunkpiikiba boti-di sa, ba i tetirina yete, dè cekema na dè kaakun buu tiŋu ta yini dà caabooma tori.
3. Tinkpande nunkpiikiba boti-di sa, bà i cabiri peebe batisima maa maasi, bà caabe wẽrun buu nɔɔre paarikurima ta tɔ peebe na bisu, sà maa yanduuya woŋaya sabaya mii ta bibi.
4. Yiriba baa ta kute, na baa ta i yeɛnsu, bà maakan boti wẽrun buu paarikurima ta bà tɔ dà i tiitirina daa den nɔɔre ta bà bibiri bà kpansu pukooma na bà fɔɔku tori.

Nɔɔ fonde 19

Tinkpanya yà maasi yà mɛɛ-di. Yà cekema na yà wẽrun, dà mɛɛ-di. Yonda bà sookiti dà nɔŋe tinkpan yonde n̄ see dè tɔɔre.

Nɔɔ fonde 20

1. Tiŋu maasi, kù boti-di wẽrun sa, kù i bo. Tiŋu maasi, kù boti-di wẽrun buu ta paana pooku, buu ta kù tabina, sa kù i see kù yon. Kù boti-di, sa kù tonni nà kù yon, kù wima, kù wẽtooma fomma, kù fɔɔku, sà maa kù ta tonte .
2. tiŋu kuu tɔɔba ta see, ya bà ka kù yommire ka-di, kù boti-di wẽrun, sa kù fasi kù yon, kù da sooki-di, kù deɛbe cɔɔsu suu den nɔɔre yanduuya tinkpanya kaatoore ta bire dà tori.
3. Tiŋu maasi, kù boti-di wẽrun, sa tinna naa ta teŋe paarikurima maa nà kù nennun, kù ka mau sà kù see kù yon, kù yeri tin tɔɔ yoŋu yommitu mii, tù ka i tonooma yommitu ka-di, ya kpentibu dentù ka-di, ya seseɛma yommitu ka-di.

Nɔɔ fonde 21

1. Tinna boti-di wɛrun, sa nà basina na tiɲa kpaatiya daa den nɔɔre nà ta neki. Dà wɛrun maa bo, yiriba fɔku yon, tori-di. Yomma ba seketi, bà mun bà yeerina dà wɛrun.
2. Bà ka kù yuurammi , tiɲu boti-di wɛrun, sa kù daari kù botima, dà maa da bibi sa bà turi bà kù kpemmi dikitifa-di, dà yuuma tori.
3. Wɛrun buu tiɲu ta boti, sa kù basina daa kù ta neki kù tiɲa kpaaatiya, bù dà ì debiri-di, maa paarirukrima ta bire dà ninti kpeetɔɔre, dee dà ta bibiri tinna kpentibu cɔkɔ yini, dee ta boti sa dà tinna nà ì suuriti nà tɔɔna yuuba, nà ì mee nà kpaatiya tekesamma cɔkɔ yini, maa yiribiti tinna ta da sooki na tabena, nà kpeetɔɔre nà kperiki.
4. Tinkpanya yaa ta teɲe paarikurima maa, yà seɲi-di dà ka i yà yonamma, ya yà kpaɲande nà tɔɔya ka-di, sà yà yerentina yà wɛrun buu yà ta boti sa yà basina maa yà ta neki yà tiɲa kpaatiya, maa yiribitiri tinna ta da sooki na tabena, nà kpeetɔɔre nà kperiki.
5. Tinkpanya yaa ta teɲe paarikurima maa, yà seɲi-di, sa yà peetire yommitu tuu ta tabina kpentibu tù maasi, sa maa tuu yanduuya kpentì kpɛemba ta basiti, maa tori bà ta da seke, tinkpande baa sire den yiriba nà cɔntina maa da ta biriri, bà tiɲu kpaatiya.

Nɔɔ fonde 22

1. Tinna nà maasi na boti-di wɛrun sa nà wɛti, kpentibu, fɔku na seseema dà cɔkɔ yini, dà maa ì debiri maa nà ta tonte na nà yon, nà maa nà wima ta biri, nà maa boti-di maakan wɛrun, sa nà cɔntina yanduuya kpaatiya yaa tina ta kpaɲan botima.
2. Tinkpanya boti-di wɛrun sa yà yonamma, ya yà kpeetɔɔya mii ka-di sa yà wɛti.

Nɔɔ fonde 23

1. Tinna boti-di wɛrun sa nà ì bo bansire, na fɔku kuu ta paana biti yonja kù mii, dà ka ì tinkpande tiwooma mii ka-di, ya yanduuya fomma mii ka-di. Teetore na kpeetɔɔre dee paarikurima ta bire, sa maa yaanduuya paarikurima ta teɲe, mà nà turi mà nà dube yiribitiri tinna paarikurima, ninti-di maakan tinkpanya.
2. sa fɔɔ bansiku, kpeetɔɔre na daasitɔɔku dà ì bo benne, tinkpanya yaa ta teɲe paarikurima maa, yà seɲi-di sa bà cirisire: (a) sa yiro woo ta tiiki ò tiɲu, bà nà wò daari tin deɲu, sa maa paarikurima maa nɔɔ fonde 12 ta bire, sa ò basi ò tiɲu kuu ò ta tiiki yɔɔrima, ya tin deɲen yonja ka-di, kuu ta bo paarikurima maa teɲooma mii ; (b) bà canni dà tikpan yonde tiɲa, bà basina sɔɔru sa bà basina yɔɔrima, ya bà koona yiriba ka-di, dà ì ninti tiɲu kuu ta bo paarikurima maa mà teɲooma mii.

Nɔɔ fonde 24

Tina nà maasi nà boti-di wɛrun, sa nà yiriba yeeka nà ì bà daari, kà ì sɔɔti, kà ì boti cɔntun, bà wɛtooma tori.

Nɔɔ fonde 25

Tinkpanya yaa ta teɲe paarikurima maa, bà dà deɛbe-di cɔsu suu den nɔɔre dà ta bibi, dà ka ì mammansima cɔsu ka-di, kɔɔrima cɔsu ka-di, ya womma densu ka-di, maa yiriba ta dà sooki bà ì tenni wɛrun buu den nɔɔre ta bo maa paarikurima maa mii, bà turi bà deɛbe cɔsu suu den nɔɔre

dà ta bibi, sa yiriba n̄ maŋi dà paarikurima mà maasi, mà wērun na daa den n̄ore mà ta bire yiriba tori .

N̄ fonde 26

Tinkpanya yaa ta teŋe paarikurima maa, bà da seke-di booti danna n̄osu n̄ i foki, bà maakan seke yerentisu suu ta sirikireti, sù cabirina wērun buu n̄ore paarikurima maa ta yisire, sù kutiki, sù yerika n̄ santi kà saŋi.

Parafa 2 : Daa yiro ta boti sa ò da basi

N̄ fonde 27

1. Yiro baa wān, ò boti-di daa ò ta dà basi ò yete tori, ò tiŋu tori, ò tinkpande tori, yerisu suu kufenema ta yini sù tori, na yanduuya tori.
2. Yiro wērun n̄a daa ò ta boti sa ò da basi, dà da ò tenni-di, ò t̄ den wērun, bà f̄ bansiku , na bà c̄ntun buu bà ta kpansan dà tori.

N̄ fonde 28

Yiro baa wān, ò boti-di s̄ ò ò suuriti ò t̄ yuubu, ò paana sa ò batiri ò t̄, yomma tori, ò maa boti-di sa na t̄ba bà daasit̄ku n̄ ò tenni bà yirimma, t̄ seŋimma, na yuubu suurima.

N̄ fonde 29

Yiro boti di sa :

1. Ò ò tenni ò yete f̄ dariku, ò ò wēnni, maa dà yete yiriba n̄oya ta da ò m̄, bà ò bà suuriti yuubu, ò ò suuriti ò teera yuuba, ò bà diire, ò bà teetena bà bitida bà maasi mii ;
2. Ò t̄ ò yon, na ò yimma ò teetena ò tiŋu wētooma;
3. Ò ba kpaan biti yoŋo ò tiŋu mii, ka-dan tiŋu kuu mii ò ta yeu ;
4. Ò teetena ò tiŋu yon fetooma c̄su sù maasi, ò tiŋu cekema na ò tiŋu caabooma c̄su sa maa paarikurima ta teŋe ;
5. Ò puke yerika dà ò binna n̄e ò wērun ta binnina, ò maa ò d̄rikiti d̄kitifa faa dà ta bibiri, na yerisu suu paarikurima ta bibiri tiŋu wētooma na kù c̄ntun tori ;
6. Ò kpetoore na t̄ba d̄ mii, ò ò cabiri yiribitiku kaakun na kù cekema maa ta s̄oti, na baŋa kaa ta boti t̄ seŋima, maasamma, na cookande, ò ò tetirina tiŋa f̄ku na kà kpandarima.
7. Ò teetena na ò wērun bù maasi, wēnya maasi, na paraya yà maasi,yiri bitiri tinna woŋanne, dà fakima.